

Η ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΙΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ: ΧΩΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κ. Σοφianoπούλου¹ και Γ. Σιαπάτη²

¹Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΜΔΕ στην Χωροταξία & Περιφερειακή Ανάπτυξη, Υποψ. Διδάκτωρ Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

²Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Master PODEPRO
E-mails: ¹ksofiano@prd.uth.gr, ²gsiapati@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Αλβανία είναι μια χώρα για την οποία δεν γνωρίζαμε παρά ελάχιστα έως και το άνοιγμα των συνόρων της το 1990. Από δημογραφικής άποψης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον καθώς είναι η μοναδική χώρα στην ευρωπαϊκή ήπειρο η οποία έως και το τέλος του 20^{ου} αιώνα δεν είχε ολοκληρώσει την δημογραφική μετάβαση. Η ένταση της γονιμότητάς της είναι ακόμη η υψηλότερη στην Ευρώπη και πολύ πάνω από το όριο ανανέωσης των γενεών. Στην παρούσα ανακοίνωση θα μελετήσουμε την διαγενεακή γονιμότητα στην Αλβανία, τις χωρικές της διαστάσεις και μεταβολές. Η ανάλυση γίνεται βάσει των στοιχείων της απογραφής που πραγματοποιήθηκε το 2001. Η χωρική ανάλυση πραγματοποιείται στο χαμηλότερο διαθέσιμο χωρικό επίπεδο (374 communes στην Αλβανία, αντίστοιχα των δικών μας δήμων). Επιπλέον χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά στοιχεία από την απογραφή του 2001 στην Ελλάδα για τη γονιμότητα των αλβανίδων που έχουν μεταναστεύσει στη χώρα μας και επιχειρείται μια σύγκριση με την αντίστοιχη αυτών που παρέμειναν στην Αλβανία.

Λέξεις κλειδιά: γονιμότητα, διαγενεακή προσέγγιση, χωρική ανάλυση, Αλβανία, Ελλάδα.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Αλβανία υπήρξε μια «κλειστή» κοινωνία με αγροτική βασικά οικονομία για μια περίοδο περίπου 50 ετών. Ένα από τα χαρακτηριστικά της ήταν, και παραμένει ακόμα, η υψηλή γονιμότητα των γυναικών της, καθώς μόλις ολοκληρώνει την δημογραφική της μετάβαση (Kohler-Billari-Ortega, 2002). Οι πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές όμως ανακατατάξεις της προηγούμενης δεκαετίας, το άνοιγμα των συνόρων μετά το 1990 και η μαζική μετανάστευση που ακολούθησε (τόσο εξωτερική όσο και εσωτερική) επηρέασαν σημαντικά τα δημογραφικά δρώμενα στη χώρα (King, 2005). Στην παρούσα ανακοίνωση θα μελετήσουμε βασικά, αναλύοντας τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, την διαγενεακή γονιμότητα επιλεγμένων γενεών γυναικών στην Αλβανία σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και θα τη συγκρίνουμε με αυτή των αλβανίδων που απεγράφησαν στην Ελλάδα (2001).

2. ΠΗΓΕΣ-ΔΕΔΟΜΕΝΑ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήσαμε στην παρούσα ανακοίνωση προέρχονται από την απογραφή που πραγματοποιήθηκε στην Αλβανία το 2001 (με βάση τα raw data της απογραφής που μας διετέθησαν από την INSTAT-Στατιστική υπηρεσία της Αλβανίας) και από την απογραφή της Ελλάδας το ίδιο έτος (τα δεδομένα διατέθηκαν στο ΕΔΚΑ από την ΕΣΥΕ). Όσον αφορά την απογραφή της Αλβανίας διαθέτουμε τον συνολικό αριθμό γυναικών ανά γενεά και το πλήθος των παιδιών που έχουν κάνει τόσο κατά τόπο γέννησης της μητέρας όσο και κατά τόπο μόνιμης κατοικίας της μητέρας. Οι ομάδες γενεών που επιλέχθηκαν ήταν μια προπολεμική (1935-1939) και μια μεταπολεμική (1955-1959) με διάφορα μιας εικοσαετίας (η ηλικία της μέσης γενεάς στις δύο αυτές ομάδες ανήρχετο στα

64 και 44 έτη αντίστοιχα, το 2001). Και οι δύο αυτές ομάδες γενεών είτε έχουν ολοκληρώσει τον αναπαραγωγικό τους κύκλο (1935-1939), είτε βαίνουν προς την ολοκλήρωσή του (1955-1959) καθώς οι γυναίκες 44 ετών δεν αναμένεται να φέρουν στον κόσμο πριν από το τέλος της αναπαραγωγικής τους ζωής ικανό αριθμό παιδιών που θα επηρεάσει την συνολική τους γονιμότητα. Ταυτόχρονα, όπως οι εσωτερικές μετακινήσεις στην Αλβανία πριν το 1990 ήταν ελάχιστες έως ανύπαρκτες (ενώ αντιθέτως την δεκαετία του '90 υπήρξε ένα μαζικό κύμα εσωτερικής μετανάστευσης- αστικοποίησης), έχοντας ως στόχο να μελετήσουμε την γονιμότητα των γενεών που γεννήθηκαν και έκαναν τα παιδιά τους (στο μεγαλύτερο ποσοστό) πριν από το τελευταίο μεγάλο κύμα της εξόδου επιλέξαμε να αναλύσουμε τα δεδομένα κατά τόπο γέννησης της μητέρας και όχι κατά τόπο μόνιμης κατοικίας της (Agorastakis-Sofianopoulou-Siapatí, 2005). Στην απογραφή του 2001 βρίσκουμε τις γενεές αυτές στον τόπο μόνιμης κατοικίας μετά από μια δεκαετία συνταρακτικών μετακινήσεων στο εσωτερικό της χώρας. Επομένως εάν επιλέγαμε τις γεννήσεις κατά τόπο μόνιμης κατοικίας της μητέρας το 2001 η χωρική αποτύπωση του φαινομένου της γονιμότητας θα είχε έντονα επηρεαστεί από την εσωτερική μετανάστευση. Οφείλουμε επίσης να επισημάνουμε ότι η διαγενεακή γονιμότητα των γενεών των αλβανίδων που υπολογίσαμε με βάση τα στοιχεία της απογραφής του 2001 δεν είναι πιθανότατα απολύτως αντιπροσωπευτική του συνόλου των γυναικών που γεννήθηκαν το 1935-1939 και το 1955-1959, καθώς οι απογραφείσες γυναίκες που απήντησαν στο ερώτημα που τέθηκε («ποσά ζώντα τέκνα φέρατε στον κόσμο;») είναι όσες ήταν ζώσες και παρούσες στην απογραφή. Ειδικότερα, αν υπάρχει διαφορική γονιμότητα ανάμεσα στις γυναίκες που παρέμειναν στην Αλβανία και σε αυτές που μετανάστευσαν, η τιμή του δείκτη (μέσος αριθμός παιδιών/γυναίκα) που υπολογίζουμε με βάση τα δεδομένα της απογραφής είναι ελαφρώς υπερτιμημένη (ειδικά για στις γενεές 1955-1959 οι οποίες συμμετείχαν ιδιαίτερα στην εξωτερική μετανάστευση).

Στην εργασία αυτή, υπολογίσαμε καταρχάς την τελική ένταση της γονιμότητας σε κάθε ομάδα γενεών σε επίπεδο δήμου (communes), επίπεδο αντίστοιχο των ΚΔ στην Ελλάδα. Από το σύνολο των 374 αυτών διοικητικών ενοτήτων αποκλείσαμε σε κάθε ομάδα γενεών εκείνες που είχαν εξαιρετικά μικρό αριθμό γυναικών στην απογραφή του 2001 (<20) και χαρτογραφήσαμε τον μέσο αριθμό παιδιών/γυναίκα στις ομάδες γενεών 1935-1939 και 1955-1959 σε 353 και 371 δήμους αντίστοιχα, με στόχο να αναδείξουμε αφενός μεν τις χωρικές διαφοροποιήσεις, αφετέρου δε τις διαγενεακές μεταβολές της γονιμότητας. Επιπλέον για να αναδείξουμε την ένταση των μεταβολών αυτών υπολογίσαμε και χαρτογραφήσαμε στη συνέχεια την ποσοστιαία μεταβολή του διαγενεακού δείκτη στα ίδια χωρικά επίπεδα.

Στην ανακοίνωση αυτή χρησιμοποιήσαμε συμπληρωματικά δεδομένα και από την ελληνική απογραφή του 2001, στην οποία κατεγράφησαν οι γυναίκες αλβανικής υπηκοότητας που διέμεναν στην Ελλάδα ως και ο αριθμός παιδιών που έφεραν στον κόσμο. Είναι προφανές ωστόσο ότι, πέρα από μια γενική εικόνα του επιπέδου της διαγενεακής γονιμότητας των αλβανίδων γυναικών στη χώρα μας και τη σύγκρισή του σε ένα πρώτο επίπεδο με εκείνο των αντίστοιχων γενεών των γυναικών που παρέμειναν στην Αλβανία, δεν μπορούμε να προχωρήσουμε περαιτέρω την ανάλυσή μας καθώς δεν γνωρίζουμε ούτε τον τόπο γέννησης των γυναικών αυτών (από πού προέρχονται, καθώς τα επίπεδα διαγενεακής γονιμότητας διαφοροποιούνται χωρικά στην Αλβανία), ούτε τη χώρα που έφεραν στον κόσμο τα παιδιά τους (Αλβανία/Ελλάδα). Υπολογίσαμε έτσι μόνον τον μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα των γενεών 1955-1959 με στόχο να δούμε εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις της έντασης της γονιμότητας μεταξύ των μεταναστριών στην Ελλάδα και των γυναικών που παρέμειναν στην Αλβανία.

3. Η ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΓΕΝΕΑΚΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Η Αλβανία είναι μια χώρα για την οποία δεν γνωρίζαμε παρά ελάχιστα έως και το άνοιγμα των συνόρων της το 1990. Από δημογραφικής άποψης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον καθώς είναι η μοναδική χώρα στην ευρωπαϊκή ήπειρο η οποία έως και το τέλος του

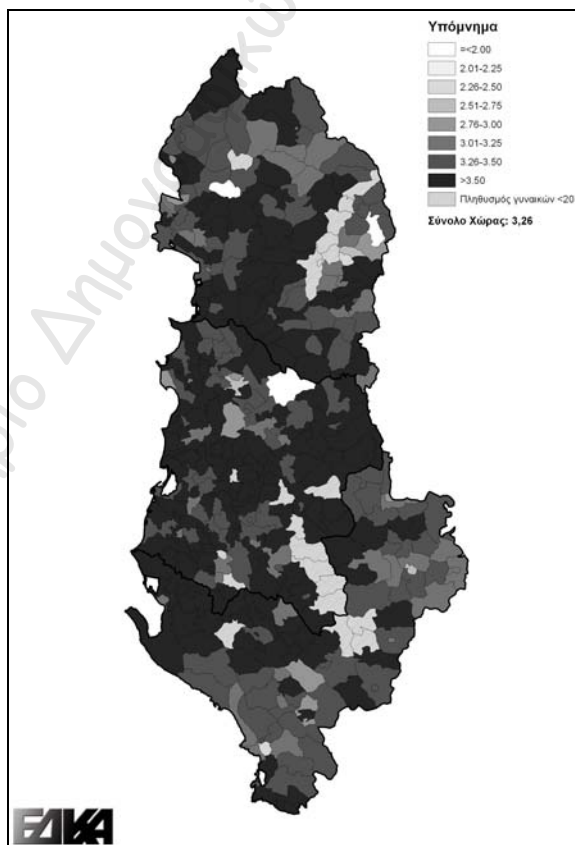
20ου αιώνα δεν είχε ολοκληρώσει την δημογραφική μετάβαση. Η ένταση της γονιμότητάς της είναι η υψηλότερη στην Ευρώπη και πολύ πάνω από το όριο ανανέωσης των γενεών (Falkingham-Gjonca, 2001, Aassve-Gjonca-Mencarini, 2006). Ωστόσο τα δεδομένα που διαθέτουμε (Πίνακας 1) αφήνουν να φανεί μια ταχεία πτώση της με αποτέλεσμα η χώρα αυτή να εισέλθει με σημαντική υστέρηση, σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στην τελευταία φάση της δημογραφικής μετάβασης.

Πίνακας 1. Τελική ένταση της γονιμότητας σε διαδοχικές ομάδες γενεών στην Αλβανία

Γενεές	1935-1939	1940-1944	1945-1949	1950-1954	1955-1959
Τελική ένταση (μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα)	3.26	3.26	3.14	2.96	2.79

Όπως ήδη προαναφέραμε, η Αλβανία μέχρι τις αρχές του 1990 ήταν μια χώρα «κλειστή» χωρίς ιδιαίτερες μετακινήσεις στο εσωτερικό της και με μια κατά βάση αγροτική οικονομία. Οι γυναίκες της ομάδας γενεών 1935-1939 έφερε επομένως στον κόσμο τα παιδιά τους σε μια αγροτική κοινωνία έντασης εργασίας και χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα γονιμότητας (3.26 παιδιά ανά γυναίκα, πολύ πάνω από τα επίπεδα ανανέωσης των γενεών -2.1 παιδιά/γυναίκα-).

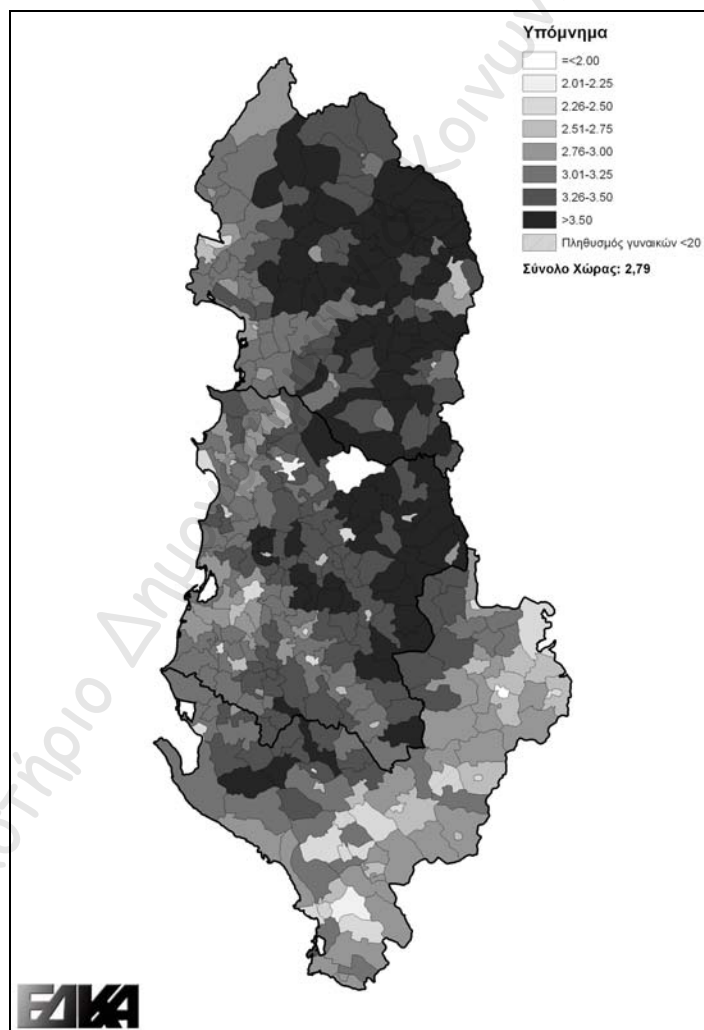
Από μια πρώτη ανάγνωση του Σχήματος 1 μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι οι γυναίκες των γενεών 1935-1939 έχουν στη συντριπτική πλειοψηφία των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων τελική γονιμότητα γύρω και πάνω από τον εθνικό μέσο όρο (3.26 παιδιά ανά γυναίκα). Εξαιρέση παρόλα' αυτά αποτελούν οι αστικές περιοχές (Τίρανα, Κουκές, Αργυρόκαστρο, Κορυτσά) και εν μέρει το νότιο τμήμα της Αλβανίας (οι όμοροι δηλ. με την Ελλάδα δήμοι) όπου η γονιμότητα είναι ελαφρώς χαμηλότερη του μέσου όρου, ενώ, ακόμη και η παραλιακή ζώνη χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες.

Σχήμα 1. Τελική ένταση της γονιμότητας στις γενεές 1935-1939 στην Αλβανία

Οι γυναίκες που γεννήθηκαν μια εικοσαετία αργότερα (1955-1959) εξακολουθούν να έχουν σχετικά υψηλή γονιμότητα (μέσος εθνικός όρος 2.79 παιδιά/γυναίκα), υψηλότερη από αυτή που διασφαλίζει την αναπαραγωγή τους, αν και, χαμηλότερη συγκρινόμενη με αυτή των γενεών 1935-1939 (-0.5 παιδιά/γυναίκα). Η εικόνα του χάρτη μετασχηματίζεται (Χάρτης 2) αναδεικνύοντας μια ξεκάθαρη πλέον ζώνη σχετικά χαμηλής γονιμότητας στο νοτιοανατολικό τμήμα της Αλβανίας απ' όπου προήλθε και η πλειοψηφία των μεταναστών που εισήλθαν στη χώρας μας μετά το 1990 (King, 2003, Ομάδα φοιτητών ΕΠΟ12 -Γκιάλης -Γρίτζας-Μυρίδης, 2008, Carletto-Davis-Stampini-Trento-Zezza, 2004, Zezza-Carletto-Davis, 2005).

Η γονιμότητα παραμένει εν τούτοις εξαιρετικά υψηλή στο βόρειο και βορειο-ανατολικό τμήμα, πτώση καταγράφεται στα παράλια της Αδριατικής, ενώ τα χαμηλότερα επίπεδα εμφανίζουν και πάλι οι αστικές περιοχές. Το Σχήμα 2 απεικονίζει την ξεκάθαρη πλέον διαφοροποίηση των επιπέδων γονιμότητας των γενεών 1955-1959 μεταξύ τριών μεγάλων χωρικών ενοτήτων: του Βορρά (ορεινοί αγροτικοί δήμοι), του Κέντρου (αστικές, πεδινές περιοχές) και του Νότου (ορεινές αγροτικές περιοχές). Η διαφοροποίηση αυτή επιβεβαιώνεται και από τα δεδομένα του Πίνακα 2, όπου δίδουμε τον μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα στις τρεις προαναφερθείσες περιοχές.

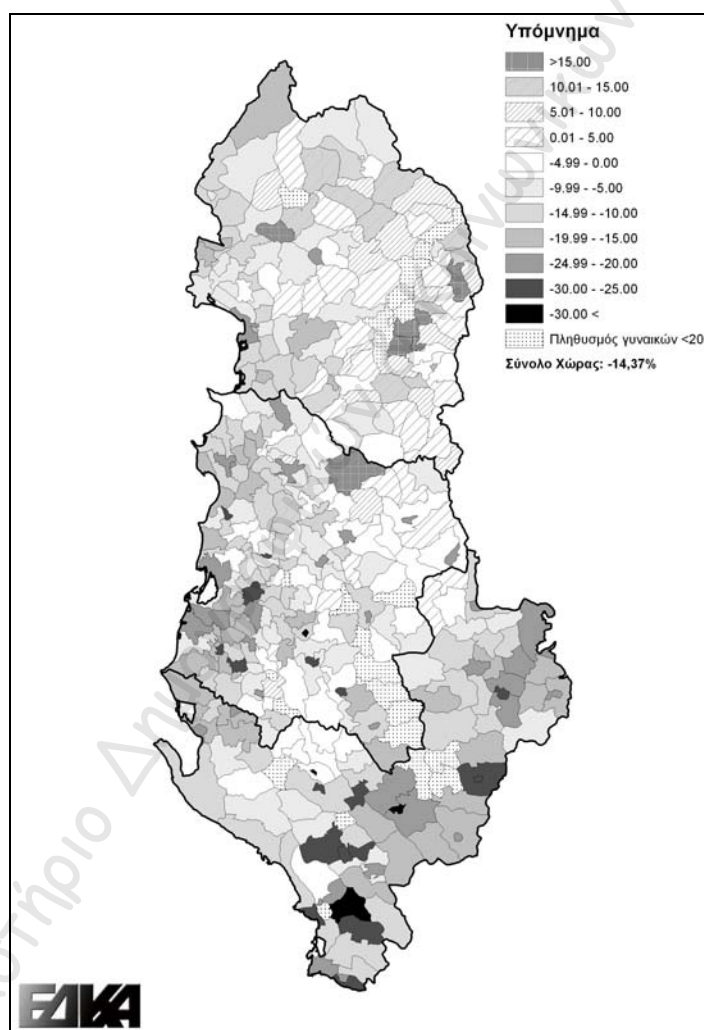

Σχήμα 2. Τελική ένταση της γονιμότητας στις γενεές 1955-1959 στην Αλβανία

Πίνακας 2. Τελική ένταση της γονιμότητας των γυναικών που ανήκουν στις γενεές 1955-1959 κατά μεγάλες χωρικές ενότητες στην Αλβανία

	Τελική ένταση της γενεάς
Βορράς	3.40
Κέντρο	2.89
Νότος	2.73
Σύνολο Χώρας	2.79

Για να αναδείξουμε ακόμη περισσότερο τις διαχρονικές χωρικές διαφοροποιήσεις της διαγενεακής γονιμότητας υπολογίσαμε το ποσοστό μεταβολής ανά δήμο της τελικής έντασης μεταξύ των δύο προαναφερθέντων ομάδων γενεών. Δημιουργήσαμε έτσι ένα χάρτη με θετικά και αρνητικά ποσοστά, εξαιρώντας πάντα τις χωρικές ενότητες με εξαιρετικά μικρό πλήθος γυναικών (<20).

Σχήμα 3. Ποσοστιαία μεταβολή της τελικής έντασης της γονιμότητας μεταξύ των γενεών 1935-1939 και 1955-1959 $\{(TE_{1955-1959} - TE_{1935-1939}) * 100 / TE_{1935-1939}\}$ στην Αλβανία

Η γονιμότητα ανάμεσα στις δύο ομάδες γενεών συρρικνώθηκε κατά 14.37% σε εθνικό επίπεδο. Η πλειοψηφία των χωρικών ενότητων, όπως φαίνεται ανάγλυφα και στο Σχήμα 3, εμφανίζει αρνητική μεταβολή της τελικής έντασης με τα υψηλότερα ποσοστά πτώσης να καταγράφονται στο νότιο και νοτιο-ανατολικό τμήμα της χώρας καθώς και στην παραλιακή της ζώνη (ενώ υπάρχει ακόμη ένας μεγάλος σχετικά θύλακας στο βορειο-ανατολικό τμήμα

της όπου καταγράφονται θετικές μεταβολές).

Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 3) που δημιουργήσαμε διασταυρώνοντας την γονιμότητα των γενεών 1935-1939 στους δήμους και την ποσοστιαία μεταβολή της ανάμεσα στις γενεές αυτές και τις γυναίκες που γεννήθηκαν μια εικοσαετία αργότερα δυνάμεθα να συμπεράνουμε ότι η πλειοψηφία των δήμων που είχαν τα υψηλότερα ποσοστά γονιμότητας στις γενεές 1935-1939 χαρακτηρίζονται από αρνητικά ποσοστά μεταβολής (και το αντίστροφο). Υπάρχει επομένως ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στα επίπεδα γονιμότητας και τους πτωτικούς ρυθμούς της ανάμεσα στις δύο ομάδες γενεών, που πιθανόν να είναι ισχυρότερη από ότι τα δεδομένα μας αφήνουν να φανεί, αν υπάρχει διαφορική γονιμότητα στις γενεές 1955-1959 ανάμεσα στις γυναίκες που μετανάστευσαν και σε αυτές που παρέμειναν (και απογράφησαν) στην Αλβανία.

Πίνακας 3. Κατανομή των ομάδων τελικής έντασης της γονιμότητας της ομάδας γενεών 1935-1939 / Κατανομή των ομάδων του ποσοστού μεταβολής $\{(TE_{1955-1959}-TE_{1935-1939}) * 100 / TE_{1935-1939}\}$

		Ποσοστό μεταβολής $(TE_{1955-1959}-TE_{1935-1939}) * 100 / TE_{1935-1939}$											Σύνολο Χ.ε	% Χ.ε. με αρνητική μεταβολή
		-30.00<	-30.00_-25.00	-24.99_-20.00	-19.99_-15.00	-14.99_-10.00	-9.99_-5.00	-4.99_0.00	0.01-5.00	5.01-10.00	10.1-15.00	>15.00		
Τελική ένταση γενεών 1935-1939	≤2.00											100.0	3	
	2.01-2..25												0	
	2.26-2.50											100.0	1	
	2.51-2.75		33.3	33.3							33.3		3	66.7
	2.76-3.00			11.1	33.3		22.2		11.1	11.1	11.1		9	66.7
	3.01-3.25	2.4	11.9	11.9	11.9	9.5	7.1	14.3	0.0	9.5	14.3	7.1	42	69.0
	3.26-3.50	1.8	6.3	10.8	8.1	13.5	25.2	9.9	12.6	8.1	3.6		111	75.7
	>3.50	0.5	2.7	7.7	13.7	27.5	19.8	18.7	7.7	1.6			182	90.7
	Total	1.1	5.1	9.4	12.0	19.7	19.7	14.5	8.3	4.8	3.4	2.0	351	81.5

4. Η ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως και η σύγκριση της γονιμότητας των Αλβανίδων που μετανάστευσαν σε σχέση με αυτές που παρέμειναν στη χώρα τους. Διαθέτοντας την κατανομή των γυναικών με βάση των αριθμό των παιδιών που έφεραν στον κόσμο στην απογραφή του 2001 στην Ελλάδα, και επομένως και των αλβανίδων, υπολογίσαμε την τελική ένταση της γονιμότητάς τους στις γενεές 1955-1959 (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Τελική ένταση της γονιμότητας των αλβανίδων γυναικών που ανήκουν στις γενεές 1955-1959 στην Ελλάδα και την Αλβανία

Χώρα	Αριθμός γυναικών	Αριθμός παιδιών	Τελική ένταση της γονιμότητας	% γυναικών χωρίς παιδιά	% γυναικών με 1 παιδί	% γυναικών με 2 παιδιά	% γυναικών με 3 παιδιά
Αλβανία	100593	280941	2.79	5.83	4.24	29.01	60.91
Ελλάδα	12288	27125	2.21	3.71	4.51	42.69	49.09

Από τους υπολογισθέντες δείκτες προκύπτει ότι οι Αλβανίδες των γενεών αυτών που απεγράφησαν στην Ελλάδα έχουν σαφώς χαμηλότερη γονιμότητα εν συγκρίσει με αυτές που παρέμειναν στην Αλβανία, καθώς έφεραν στον κόσμο κατά μέσο όρο σχεδόν μισό παιδί λιγότερο (0.58 για την ακρίβεια). Η διαφορά αυτή προκύπτει κυρίως από το χαμηλό-

τερο ποσοστό των γυναικών με 3 και άνω παιδιά που ζουν στην χώρα μας: 49.1% στις πρώτες αλλά 60.9% στις δεύτερες. Η προαναφερθείσα διαφοροποιημένη ένταση της γονιμότητας ανάμεσα στις δύο υπο-ομάδες των γενεών 1955-1959 (μετανάστριες/ παραμένουσες στην Αλβανία) δύναται να αποδοθεί στο ότι μετανάστευσαν προς την Ελλάδα γυναίκες είτε κυρίως προερχόμενες από περιοχές χαμηλής σχετικά γονιμότητας (νότια Αλβανία, βλέπε Πίνακα 1), όπως οι διαθέσιμες έρευνες αφήνουν να φανεί, είτε γυναίκες από περιοχές με υψηλή σχετικά γονιμότητα αλλά έχουσες μικρό μέγεθος οικογένειας. Το πιθανότερο είναι να οφείλεται και στους δύο προαναφερθέντες παράγοντες, οι οποίοι θα πρέπει πιθανότατα να συνδυάζονται και με έναν τρίτο που άπτεται των συνθηκών στη χώρα υποδοχής και αφορά όλες τις αλβανίδες που γεννήθηκαν ανάμεσα στο 1955 και το 1959 και μετανάστευσαν στην Ελλάδα ανεξαρτήτως του δήμου καταγωγής τους: οι γυναίκες των γενεών αυτών που εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας μετά το 1990 είναι πολύ πιθανόν να ανέστειλαν, λόγω των δυσκολιών που αντιμετώπισαν τα πρώτα έτη μετά την μετακίνηση, τη γονιμότητά τους.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα πλαίσια της παρούσας ανακοίνωσης εξετάσαμε την πορεία της διαγενεακής γονιμότητας στην Αλβανία και τις χωρικές διαφοροποιήσεις της. Επιπλέον επιχειρήσαμε μια σύγκριση με τα επίπεδα γονιμότητας μεταξύ των αλβανίδων των γενεών 1955-1959 που παρέμειναν στην Αλβανία και αυτών που εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας.

Οι μεταβολές της έντασης της διαγενεακής γονιμότητας ανάμεσα στις γυναίκες των γενεών 1955-1959 και σε εκείνες που γεννήθηκαν μια εικοσαετία νωρίτερα αφήνει να φανεί μια ταχεία πτώση γεγονός που υποδηλώνει ότι **η Αλβανία έχει πλέον εισέλθει στην τελευταία φάση της δημογραφικής της μετάβασης. Ταυτόχρονα οι υφιστάμενες χωρικές διαφοροποιήσεις της γονιμότητας στις παλαιότερες γενεές γίνονται ακόμα εντονότερες στις νεότερες και αναδεικνύουν το σαφή διαχωρισμό ανάμεσα στο Βόρειο και το κεντρικό-νότιο τμήμα της Αλβανίας.**

Τέλος σε ότι αφορά την σύγκριση μεταξύ αλβανίδων που μετανάστευσαν στην Ελλάδα και εκείνων που παρέμειναν στην χώρα τους, διαπιστώνουμε ότι οι **πρώτες έχουν σαφώς χαμηλότερη γονιμότητα γεγονός που πιθανότατα οφείλεται στο ότι: α) προέρχονται από περιοχές με χαμηλή γονιμότητα στην Αλβανία ή από περιοχές σχετικά υψηλής γονιμότητας αλλά έχουσες μικρό μέγεθος οικογένειας και β) έχουν αναστείλει τη γονιμότητά τους λόγω των δυσκολιών προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα της χώρας υποδοχής.**

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ομάδα φοιτητών ΕΠΟ12, Γκιάλης Στ., Γρίτζας Γ., Μυρίδης Μ., 2008. Μεταναστευτικές διαδρομές των Αλβανών στην Ήπειρο και το βόρειο Ιόνιο: χαρτογραφικές και γεωγραφικές διαστάσεις. *Πρακτικά 10^{ου} Εθνικού Συνεδρίου Χαρτογραφίας*, Ιωάννινα 12-14 Νοεμβρίου 2008.
- Aassve A., Gjonca A., Mencarini L., 2006. *The highest fertility in Europe-for how long? The analysis of fertility change in Albania based on Individual Data*. ISER Working Paper 2006-56. Colchester: University of Essex.
- Agorastakis M., Sofianopoulou K., Siapati G., 2005 Internal Migration in Albania and Consequences on Population Structures, in: Parant A. (ed.), *Migration, crises et conflits récents dans les Balkans*, p.185-200. Démobalk, University of Thessaly Press.
- Carletto G., Davis B., Stampini M., Trento S., Zezza A., 2004. *Internal Mobility and International Migration in Albania*. ESA Working Paper No. 04-13
- Falkingham J. and A. Gjonca, 2001. Fertility Transition in Communist Albania 1950-1990. *Population Studies*, pp.309-318, Vol. 55.
- King R., 2003. Across the sea and over the mountains: Documenting Albanian migration. *Scottish Geographical Journal*, 119:3, 283-309

- King R., 2005. Albania as a laboratory for the study of migration and development. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 7:2, 133-155.
- Kohler HP., Billari F. and Ortega A. 2002. The emergence of lowest-low fertility in Europe during the 1990s. *Population and development Review*, Vol. 28, 4, p. 641-680.
- Zeza A., Carletto G., Davis B., 2005. *Moving away from Poverty, A Spatial Analysis of Poverty and Migration in Albania*. ESA Working Paper No. 05-02.